

УДК 339.7

<https://doi.org/10.33763/npndfi2021.01.083>**Клименко К. В.**

кандидат економічних наук, завідувач відділу бюджетної системи НДФІ
ДННУ "Академія фінансового управління", Київ, Україна, klymenko_kateryna@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8295-1333>

Савостьяненко М. В.

старший науковий співробітник відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки НДФІ
ДННУ "Академія фінансового управління", Київ, Україна, savomax@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6712-5831>

СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В ЕНЕРГЕТИЧНОМУ СЕКТОРІ

Анотація. Проаналізовано стратегії співпраці міжнародних фінансових організацій (МФО) з Україною в розрізі пріоритетних напрямів на середньострокову перспективу в енергетичному секторі. Досліджено ключові позиції щодо шляхів реформування національного енергетичного сектору відповідно до вимог Міжнародного валютного фонду, стан залучення фінансових ресурсів МФО в зазначеному секторі. Визначено ключові напрями, завдання, результати залучення ресурсів МФО в енергетичному секторі. Запропоновано заходи з метою вдосконалення законодавчого та нормативно-правового регулювання для підвищення ефективності подальшого співробітництва на середньостроковий період. Викладено концептуальні основи розроблення нової довгострокової Стратегії співробітництва з МФО до 2030 року, що має сприяти узгодженню пріоритетних напрямів партнерства на середньострокову перспективу та акумулюванню ресурсів міжнародних партнерів, коштів державного та місцевих бюджетів, інших джерел для реалізації проектів розвитку в ключових галузях зі збереженням прийнятнього рівня зовнішнього державного боргу та досягнення позитивних зрушень в економіці.

Ключові слова: стратегія, міжнародні фінансові організації (МФО), міжнародне партнерство, енергетика, середньострокові пріоритети МФО в енергетичному секторі.

Табл. 1. Літ. 27.

Kateryna Klymenko

Ph. D. (Economics), SESE "The Academy of Financial Management",
Kyiv, Ukraine, klymenko_kateryna@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8295-1333>

Maksym Savostianenko

SESE "The Academy of Financial Management",
Kyiv, Ukraine, savomax@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6712-5831>

STRATEGIC ASPECTS OF UKRAINE'S COOPERATION WITH IFIS IN THE ENERGY SECTOR

Abstract. The article analyzes the cooperation strategies of international financial organizations with Ukraine in terms of priority areas of cooperation in the medium term in the energy sector. The key positions on the directions of reforming the energy sector of Ukraine in line with the requirements of the IMF are studied. The authors study the state of attracting IFIs financial resources in the energy sector of Ukraine. The key areas, tasks, results of attracting financial resources of international financial institutions in the energy sector are identified. Measures are proposed to improve the legislative and regulatory framework in order to increase the effectiveness of

© Клименко К. В., Савостьяненко М. В., 2021

further cooperation in the medium term. The conceptual bases of development of the new long-term Strategy of cooperation with IFIs till 2030 are stated. Adoption of the Strategy of Cooperation of Ukraine with International Financial Institutions will coordinate the priority areas of partnership in the medium term and promote the accumulation of resources of international partners, state and local budgets, other sources for development projects in key areas while maintaining acceptable external debt and achieving positive changes in the energy sector. The authors argue that in the current conditions it is advisable to intensify efforts to increase the effectiveness of joint programs in the energy sector. First of all, it is about developing national norms and rules and their harmonization with European ones (taking into account the chosen vector of development) in order to more effectively avoid and manage risks, monitor the processes of preparation, implementation and evaluation of such programs.

Key words: strategy, international financial organizations (IFIs), international partnership, energy, medium-term priorities of IFIs in the energy sector.

JEL classification: E42, F33, F35.

Клименко Е. В.

кандидат экономических наук, заведующая отделом бюджетной системы НИФИ ГУНУ "Академия финансового управления", Киев, Украина

Савостьяненко М. В.

старший научный сотрудник отдела международных финансов и финансовой безопасности НИФИ ГУНУ "Академия финансового управления", Киев, Украина

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ СОТРУДНИЧЕСТВА УКРАИНЫ С МЕЖДУНАРОДНЫМИ ФИНАНСОВЫМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ В ЭНЕРГЕТИЧЕСКОМ СЕКТОРЕ

Аннотация. Проанализированы стратегии сотрудничества международных финансовых организаций (МФО) с Украиной в разрезе приоритетных направлений на среднесрочную перспективу в энергетическом секторе. Исследованы ключевые позиции относительно путей реформирования национального энергетического сектора в соответствии с требованиями Международного валютного фонда, состояние привлечения финансовых ресурсов МФО в указанном секторе. Определены ключевые направления, задачи, результаты привлечения ресурсов МФО в энергетическом секторе. Предложены меры с целью совершенствования законодательного и нормативно-правового регулирования для повышения эффективности дальнейшего сотрудничества на среднесрочный период. Изложены концептуальные основы разработки новой долгосрочной Стратегии сотрудничества с МФО до 2030 года, что должно способствовать согласованию приоритетных направлений партнерства на среднесрочную перспективу и аккумулированию ресурсов международных партнеров, средств государственного и местных бюджетов, других источников для реализации проектов развития в ключевых отраслях с сохранением приемлемого уровня внешнего государственного долга и достижения положительных сдвигов в экономике.

Ключевые слова: стратегия, международные финансовые организации (МФО), международное партнерство, энергетика, среднесрочные приоритеты МФО в энергетическом секторе.

Реформа енергетичного сектору сьогодні залишається одним із ключових факторів стимулювання стійкого зростання України. Поширення пандемії COVID-19 негативно вплинуло на вітчизняний енергетичний ринок, спричинивши фізичне і фінансове розбалансування енергосистеми. Наразі напроцьовуються комплексні рішення, які дадуть змогу відновити баланс і забезпечити ліквідність ключових державних генеруючих компаній. Одним із

можливих кроків у цьому контексті є використання інструментів міжнародних фінансових організацій (МФО).

Проблеми співпраці України з МФО в енергетичному секторі в умовах фінансової глобалізації в різних аспектах досліджують такі вітчизняні науковці, як О. Г. Білорус [1], Т. І. Єфименко [2], Я. Б. Базиліук [3], В. П. Колосова [4], Г. В. Миськів [5], Г. М. Терещенко, О. І. Капленко [6] та ін.

Також варто відзначити таких авторів, як М. І. Чернишова та С. О. Тульчинська [7], котрі у своїх працях аналізують проекти Світового банку щодо передавання електроенергії з метою підвищення рівня надійності постачання шляхом реконструкції передавальних підстанцій (ПС) та оновлення відповідної мережі, підвищення рівня безпеки, надійності та ефективності передавання електроенергії, поліпшення ситуації з компенсацією реактивної потужності в мережах. Крім того, зазначені автори аналізують проекти співробітництва з Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР), а саме: із забезпечення максимального використання встановленої потужності Рівненської та Хмельницької АЕС, заміщення електроенергії, що виробляється тепловими електростанціями, на дешевшу електроенергію, яка виробляється АЕС, і обґрунтовують позитивні наслідки співпраці України з МФО.

О. С. Решетнікова розглядає умови та особливості надання позик МФО суб'єктам господарювання у сфері теплопостачання для фінансування інвестиційних проектів, аналізує проблеми залучення та повернення кредитних ресурсів у сфері енергоефективності, пропонує рекомендації в частині вдосконалення чинної нормативно-правової бази, якою регламентуються питання залучення ресурсів МФО на реалізацію інвестиційних проектів в Україні, що сприяє підвищенню енергоефективності, скороченню споживання енергоресурсів, покращанню якості послуг теплопостачання [8].

Утім, ця проблематика потребує подальшого дослідження з урахуванням викликів і загроз, що виникають на шляху співпраці України з МФО в енергетичному секторі.

Мета статті – дослідження стану залучення ресурсів МФО в енергетичному секторі України, зокрема визначення ключових напрямів, завдань, очікуваних результатів міжнародної фінансової допомоги МФО та подальшої співпраці на середньостроковий період відповідно до чинних державних програмних документів і можливої довгострокової Стратегії співробітництва з МФО.

Стратегічні та пріоритетні напрями розвитку України потребують удосконалення процесу формування й реалізації зовнішньої політики держави, адекватного аналізу партнерських відносин з іншими країнами й окреслення векторів співробітництва з надійними партнерами – як державами, так і МФО. Вказане стратегічне партнерство передбачає міжнародну взаємодію у сфері енергетики, якій передують об'єднання зусиль держав-партнерів з метою досягнення цілей співпраці, для якої характерний середньо- та довгостроковий період, а кінцевим результатом є налагодження міцних партнерських відносин, стрімкий розвиток держави.

У реаліях сьогодення вкрай важливе співробітництво з МФО, які забезпечують довгострокове фінансування пріоритетних енергопроектів, що дає

змогу отримувати кредитні ресурси за найвигіднішими умовами для розбудови стратегічного енергетичного сектору економіки, проведення структурних реформ, відкриває доступ до найкращої міжнародної практики, стандартів і професійної експертизи проектів.

Аналізуючи документи останньої затвердженої кредитної програми Stand-by з МВФ 2020 р. (Лист про наміри до Міжнародного валютного фонду, Меморандум про економічну та фінансову політику, Технічний меморандум про взаєморозуміння з МВФ у 2020 р.), зауважимо, що вона зосереджена на ключовому завданні – підтримці макроекономічної та фінансової стабільності і охоплює, серед іншого, такі сфери, як політика фінансового сектору, монетарна, фінансова, енергетична та антикорупційна політика тощо [9; 10].

Зокрема, у п. 27 “Реформа енергетичного сектору” чинного Меморандуму з МВФ йдеться про уникнення повторного виникнення квазіфіскальних дефіцитів, посилення конкуренції та підвищення видобутку з метою досягнення енергетичної незалежності, надання субсидій на комунальні послуги для малозабезпечених і вразливих домогосподарств для того, щоб допомогти компенсувати вплив газових та теплових тарифів на їхні доходи. Розглянемо ці положення докладніше.

- *Тарифи на газ.* Станом на 1 січня 2020 р. відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 19.10.2018 № 867 (далі – Постанова № 867) лібералізовано газові тарифи для населення. Згідно з цією постановою братимуться зобов’язання системно застосовувати схему ціноутворення, що базується на ринкових принципах без жодної верхньої граничної цінової межі. Буде забезпечено формування оптових цін на прозорому та ефективному ринку. Положення про покладення спеціальних обов’язків залишатиметься чинним до травня 2021 р. тільки стосовно постачання газу комунальним підприємствам, а тарифи ґрунтуватимуться на повністю ринкових цінах на газ; Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП) приведе тарифи на розподіл до повного відшкодування витрат.
- *Тарифи на тепло.* Згідно з Постановою № 867 було скасовано фіксовану максимальну величину для тарифів на тепло шляхом відкликання постанови № 560 від 26.06.2019 (попередній захід). Починаючи з опалювального сезону 2020–2021 років, тарифи на опалення будуть переглядатися та встановлюватися щонайменше один раз на рік до початку опалювального сезону для забезпечення адекватного відображення вартості газу та неgasових витрат (включаючи капітальні витрати) в тарифах на опалення. З цією метою до початку опалювального сезону 2020–2021 рр. скасовано постанову Уряду від 24.12.2019 № 1082, яка передбачала асиметричні зміни рахунків за опалення без необхідності враховувати тарифи на опалення під час зміни вхідної ціни природного газу. Для зменшення ризику виникнення майбутньої заборгованості буде розроблено через консультації зі Світовим банком механізми для забезпечення буферів для підприємств теплопостачання з метою подолання волатильності оптової ціни на газ.

- *Постачальник останньої інстанції.* Для забезпечення безпеки газопостачання домогосподарств буде створено механізм тимчасового постачальника останньої інстанції (ПОІ).
- *Посилення конкуренції на ринку роздрібної торгівлі.* Буде забезпечено, що процедура зміни постачальників для побутових споживачів спроститься в такий спосіб, щоб: i) створювався мінімальний адміністративний тягар для побутового споживача; ii) процедуру міг проводити новий постачальник, котрий би виступав як основна контактна особа від імені побутового споживача; iii) початку постачання новим постачальником не перешкоджала наявність неврегульованих питань між побутовим споживачем та попереднім постачальником, включно з будь-якими непогашеними вимогами щодо платежів. Крім того, побутові споживачі повинні мати право дозволити передачу історичних даних про споживання, а оператори системи розподілу – надавати доступ до своїх історичних даних про споживання будь-якому постачальнику, котрого обирає побутовий споживач. Таке надання даних має здійснюватися безкоштовно. Для цього буде засновано єдиний центр даних для побутових споживачів газу.
- *Реструктуризація боргу та стягнення платежів.* Відповідно, буде розглянуто питання заборгованості та платіжної дисципліни домогосподарств тепловим енергетичним компаніям для сприяння розвитку конкурентного ринку. Буде розроблено адекватні інструменти для підприємств теплопостачання для забезпечення стягнення платежів з домогосподарств (зокрема за рахунок вищих штрафів та спрощеного законодавства).
- *Транзит газу.* Запроваджено незалежний, комерційно орієнтований оператор газотранспортної системи, сертифікований регулятором сектору енергетики (НКРЕКП), після того як він пройшов перевірку та отримав підтвердження Європейського енергетичного співтовариства про дотримання ним вимог відповідного європейського законодавства.
- *Регулювання.* Заплановано прийняти законодавство, спрямоване на те, щоб узгодити повноваження та відповідальність енергорегулятора (НКРЕКП) з Третім енергопакетом ЄС, – договір про енергетичне співтовариство та закон про НКРЕКП 2016 р. до кінця березня 2021 р. Також мають бути внесені зміни та імплементовані вторинні нормативно-правові акти щодо ринку газу згідно із законодавством ЄС про газовий ринок.
- *Видобуток газу.* Для того щоб збільшити видобування газу та сприяти досягненню енергетичної незалежності буде спрощено та прискорено процедури для отримання дозволів на виконання робіт із розвідки й розробки газових покладів в умовах забезпечення прозорості, у тому числі шляхом проведення відкритих аукціонів на дозволи (через ProZorro.Sales) та тендерів на укладення угод про розподіл продукції. Також доцільне здійснення інвестицій в уже діючі газові родовища для збільшення видобутку газу за дотримання екологічних стандартів.

Одним із найважливіших міжнародних партнерів України в контексті розвитку енергетичного сектору є ЄБРР – міжнародна фінансова організація, що працює у більше ніж 30 країнах Східної Європи, Центральної Азії, Південного та Східного Середземномор'я. Акціонерами ЄБРР є 65 країн, а також Європейський Союз та Європейський інвестиційний банк (ЄІБ). Через фінансові інвестиції, бізнес-послуги та участь у політичному діалозі ЄБРР сприяє розвитку підприємництва та переходу до відкритої ринкової економіки. ЄБРР – найбільший міжнародний інвестор в Україні. Наша держава є членом ЄБРР із серпня 1992 р. відповідно до Указу Президента України від 14.07.1992 № 379/92 [11].

ЄБРР виступає одним із провідних інституційних інвесторів в Україні. Станом на 1 листопада 2020 р. сукупний обсяг виділеного нашої країні Банком фінансування становив 14,581 млрд євро в рамках 482 проектів. На стадії реалізації перебувають вісім спільних із ЄБРР проектів загальним обсягом позик 1701,0 млн євро. Використання коштів позик ЄБРР за ними на 1 листопада 2020 р. становило 915,22 млн євро (53,8 % загальної суми позик). ЄБРР набуває дедалі більшого значення в міжнародних економічних відносинах, оскільки саме через його канали цієї організації проходить значна частка світових інвестицій. Особливо важлива її діяльність для країн, які здійснюють реформи та готові використати управлінський досвід Банку. За допомогою своїх інвестицій ЄБРР сприяє проведенню структурних і галузевих реформ, розвитку конкуренції, зміцненню правових систем, формуванню інфраструктури для підтримки приватного сектору тощо [12: 13].

У чинній Стратегії ЄБРР для України на 2018–2023 рр. [14], затвердженій Радою директорів Банку, визначено такі пріоритетні напрями співпраці в енергетичному секторі: зміцнення енергетичної безпеки через підтримку ефективного регуляторного середовища, ринкову лібералізацію, диверсифікацію та збільшення видобутку енергоносіїв, а також підвищення енергоефективності; за умови наявності політичної волі – активна підтримка під час підготовки та проведення приватизації шляхом участі у формуванні політики та інвестицій з акцентом на енергетику та банківський сектор, включно з прямими інвестиціями; покращання законодавства в енергетиці (3-й енергопакет) та інфраструктурі з метою підтримки дерегуляції, ефективного виконання спеціальних обов'язків з надання послуг громадянам і тарифних реформ; надання банкам-партнерам кредитних ліній для МСБ та розподіл ризиків у рамках окремих проектів та цільових програм (ГВЗВТ, енергоефективність і відновлювальна енергетика тощо), у тому числі в місцевій валюті з донорською грантовою підтримкою; підтримка подальшої енергетичної інтеграції, зокрема в ENTSO-E та ENTSO-G, а також фінансування будівництва транскордонних інтерконекторів.

Конкретизація дій ЄБРР щодо сектору енергетики відображено в пріоритеті 3 Стратегії “Посилення диверсифікації та регулювання енергетичної незалежності шляхом підтримки лібералізації ринку, підвищення енергоефективності та ефективного збільшення виробництва” (таблиця).

ЄБРР продовжує фінансувати розвиток енергетичної системи України. Банк виділить під державну гарантію 149 млн євро на модернізацію мереж

Т а б л и ц я

Пріоритет 3 Стратегії ЄБРР для України на 2018–2023 рр.

Напрямок	Складові	Результати
Збільшення виробництва та диверсифікація поставок енергії	<ul style="list-style-type: none"> Фінансування проектів когенерації та відновлювальної енергетики на промислових об'єктах, у тому числі генерації енергії з відходів, з одночасною підтримкою реформи законодавства, зокрема створення прозорих правил підключення до енергомережі, з метою формування сприятливих умов для сталого розвитку ринків. Підтримка реконструкції та оптимізації наявних енергомереж. Підтримка впровадження найкращої практики торгівлі, виробництва, транспортування і зберігання згідно зі Стратегією діяльності ЄБРР в енергетиці. Сприяння місцевим та іноземним приватним інвестиціям в енергетику, у тому числі на основі договорів управління, концесій, ДРП та приватизації. Підтримка демонополізації та лібералізації сектору шляхом участі у формуванні політики (3-й енергопакет), а також шляхом фінансування відповідних інвестиційних проектів. Підтримка імплементації та перегляду Національно визначених внесків (НВВ) України за Паризькою угодою 	<ul style="list-style-type: none"> Загальний обсяг енергії, виробленої з відновлюваних джерел (МВт-год/рік). Подальший процес інтеграції в ENTSO-E, ENTSO-G
Підвищення енергоефективності	<ul style="list-style-type: none"> Сприяння підвищенню енергоефективності та імплементації заходів із підвищення ресурсоефективності в різних галузях та забудованому середовищі, у тому числі через програми фінансування переходу до "зеленої" економіки (ПФЗЕ) та в рамках ініціативи "Зелені міста" для муніципальних проектів. Збільшення участі приватного сектору в наданні послуг енергозбереження, у тому числі на підставі договорів з оплатою за фактичні результати 	<ul style="list-style-type: none"> Загальний обсяг енергозбереження (ТДж/рік)

Складено за: Стратегія діяльності в Україні 2018–2023 рр. : затв. Радою директорів ЄБРР. 2018. 3 жовт. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiMr4nS0JbkAhUBmYsKHcVvBd8QFJAegQIABAC&url=https%3A%2F%2Fwww.ebrd.com%2Fcs%2FSatellite%3FCContent%26cid%3D1395275794672%26pagename%3DDEBRD%252FCContent%252FDownloadDocument&usg=AOvVaw3w9X-m8ZzOgHkiQRFVGCXD>.

електропередачі Національної енергетичної компанії ПрАТ “Укренерго”. Модернізація передбачає, зокрема, заміну застарілого обладнання високовольтних ПС та встановлення автоматизованих систем керування технологічними процесами на 12 підстанціях ПрАТ “Укренерго”.

Крім того, у рамках проекту здійснюватимуться:

- упровадження цифрових технологій з автоматичною системою керування технологічним процесом на ПС, що є підґрунтям для впровадження розумних мереж енергопостачання (“Smart Grid”);
- запровадження безперервного дистанційного керування обладнанням ПС з єдиних регіональних центрів у режимі реального часу.

Фінансова кооперація за проектом “Модернізація мережі електропередачі” сприятиме посиленню енергетичної інфраструктури країни [15]. ЄБРР може додатково виділити 200 млн євро на розвиток відновлюваних джерел енергії в Україні.

Програма Ukraine Sustainable Energy Lending Facility (USELF-III) передбачає фінансування в розмірі 250 млн євро. Рада директорів ЄБРР готує нову програму підтримки України, спрямовану на реалізацію приватних проектів з відновлюваної енергетики в рамках діючої системи стимулюючих “зелених” тарифів. Плановане поповнення дасть змогу банку розвинути успіх USELF-III і зберегти динаміку при переході від теперішнього механізму пільгових тарифів до системи підтримки, що ґрунтується на конкурентних аукціонах [16].

Європейський банк реконструкції та розвитку спільно з НЕК “Укренерго” розробляє проект будівництва системи накопичення енергії потужністю 200 МВт для регулювання частоти в енергосистемі [17]. Цей проект фінансуватиметься за рахунок кредиту МФО під державні гарантії. Будівництво енергонакопичувача не потребуватиме “зеленого” тарифу і зможе вирішити питання регулюючих потужностей та здешевити ціну електроенергії на ринку. Наразі техніко-економічне обґрунтування проекту з будівництва energy storage вже розроблено. Первинне та вторинне регулювання частоти використовуватиметься на вимогу системи, і НЕК “Укренерго” не продаватиме цю послугу на ринку.

ЄБРР готовий також надати фінансову підтримку оператору системи передачі електричної енергії НЕК “Укренерго” для покриття дефіциту його коштів. Крім того, ЄБРР наголошує на необхідності залучення й інших МФО до підтримки НЕК. Рівень розрахунків за послуги системного оператора становить 55–60 % із тенденцією до зниження, що не дасть можливості компанії найближчим часом погашати свої борги [17; 18].

Ще одним важливим партнером на шляху розвитку енергетичного сектору є ЄІБ. Банк створено у 1957 р., а його акціонерами на сьогодні є 27 країн Європейського Союзу. З 2004 р. Україна розпочала співпрацю з Банком щодо формування нормативно-правової бази з метою залучення його ресурсів для виконання інфраструктурних, енергетичних, природоохоронних та інших інвестиційних проектів. На 1 листопада 2020 р. загальний обсяг наданих ЄІБ фінансових ресурсів в Україні, як у державному, так і приватному секторах, перевищує 6,4 млрд євро. У державному секторі проектний портфель охоплює 21 проект загальним обсягом 4,364 млрд євро. У рамках їх реалізації на 1 лис-

топада 2020 р. використано 609,09 млн євро, зокрема у 2018 р. – 43,3 млн євро, у 2019 р. – 139,7 млн євро.

Останнім часом ЄІБ не тільки провадить кредитну діяльність, а й виступає найбільшим позичальником грошових ресурсів на міжнародних фінансових ринках капіталу. Банк має найвищий кредитний рейтинг – ААА. Спільні з Банком проекти спрямовані на розвиток автомобільних доріг України, енергетичну галузь, удосконалення муніципальної та залізничної інфраструктури, підтримку малого та середнього бізнесу, відновлення інфраструктури Донецької і Луганської областей [19].

Одним із перспективних напрямів інвестування ЄІБ є впровадження енергоефективних та “зелених” проектів. Це відповідає Енергетичній стратегії України на період до 2035 року “Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність” та збігається із загальною тенденцією фінансування “зеленої” економіки з боку інших провідних МФО та регіональних банків розвитку (стратегія передбачає реформування національного енергетичного комплексу, яке буде завершено до 2035 р.).

Варто зауважити, що на сьогодні розвиток співробітництва з ЄІБ не підкріплено стратегічним двостороннім документом щодо взаємної співпраці, як у двосторонніх відносинах України з основними МФО.

На засіданні Кабінету Міністрів України 23 вересня 2020 р. було схвалено проекти двох розпоряджень, які дозволяють залучити позики Європейського інвестиційного банку для реалізації проекту “Енергоефективність громадських будівель в Україні” у розмірі 300 млн євро. Зокрема, виконання розпорядження “Про залучення коштів позики від Європейського інвестиційного банку для реалізації проекту “Енергоефективність громадських будівель в Україні”, підготовленого Міністерством розвитку громад та територій України, дасть змогу здійснити заходи з енергоефективності в невеликих містах, що значно зменшить навантаження на державний та місцеві бюджети за рахунок економії видатків на оплату енергоносіїв. Заходи з енергоефективності будуть впроваджуватися в дитячих садках, школах, лікарнях, адміністративних та інших будівлях соціального й культурного призначення.

Іншим розпорядженням уряд сформував персональний склад делегації України з представників Міністерства розвитку громад та територій України, Міністерства фінансів України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міністерства закордонних справ України та Міністерства юстиції України й директиви для участі у переговорах з ЄІБ для подальшого підписання Фінансової угоди і реалізації проекту “Енергоефективність громадських будівель в Україні”. Досягнення домовленостей з ЄІБ щодо довгострокової позики під низькі проценти, спрямованої на підвищення енергоефективності у будівлях соціального призначення, створює міцний фундамент для впровадження реформи енергоефективності й забезпечить фінансову можливість для формування муніципального енергоефективного простору [20].

ЄІБ готовий виділяти Україні кошти на реалізацію енергетичних та енергоефективних проектів за умови їхньої обґрунтованості та мінімізації ризиків. До сфер, проекти в яких можуть бути надалі цікаві банку, належить біо-

енергетика – один із інструментів декарбонізації. Ідеться про необхідність переробки ресурсів, які є в Україні сировиною для відновлюваної енергетики. ЄІБ також акцентує увагу на необхідності модернізації газотранспортної системи, зокрема щодо відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) та розумної енергетики. Для цього необхідно вкотре переглянути проекти щодо транспортування газу та розвинути наявну інфраструктуру, оскільки ГТС вирізняється великим потенціалом, але потребує невідкладної модернізації [18].

Водночас Банк наголошує на тому, на що звертають увагу донори під час ухвалення рішень про фінансування тих чи інших проектів і що потрібно врахувати й зробити Україні, аби отримати міжнародне фінансування. Ідеться про необхідність збалансування позицій на енергоринку та просування законодавчих ініціатив, щоб національне законодавство відповідало європейським вимогам і стандартам.

Варто зауважити, що прийнято Закон України “Про ратифікацію Гарантійної угоди між Україною та Європейським інвестиційним банком (Проект “Програма підвищення надійності підстанцій”), розроблений Міністерством фінансів та НЕК “Укренерго” [21]. Основне його завдання – створення правових підстав для використання позики ЄІБ в обсязі 136 млн євро для реалізації зазначеного проекту. Таке рішення дає можливість підвищити надійність і забезпечити сталу роботу наявної електромережі. Крім того, це має зменшити витрати на її технічне обслуговування та експлуатацію. Прийняття Закону має сприяти виконанню внутрішньодержавної процедури щодо надання згоди на обов’язковість для нашої держави Гарантійної угоди між Україною та ЄІБ, а також встановлює дату набрання чинності зазначеною угодою.

У рамках Проекту “Програма підвищення надійності підстанцій” передбачається здійснити реконструкцію 12 діючих ПС потужністю 330 та 750 кВ Дніпровської електроенергетичної системи НЕК “Укренерго” з упровадженням на них новітніх автоматизованих систем керування технологічними процесами, що, у свою чергу, не тільки дасть змогу привести ПС до сучасного технологічного рівня, а й сприятиме сталій роботі Об’єднаної електроенергетичної мережі України та зміцненню енергетичної безпеки держави. Проект є частиною ширшої програми модернізації, що включає реконструкцію 33 підстанцій по всій території і співфінансується за кошти Кредитної установи для відбудови (KfW) і ЄБРР.

Реконструкція ПС 750 кВ “Запорізька” та “Дніпровська” є лише частиною масштабного проекту “Реконструкція підстанцій у східній частині України”, який також включає реконструкцію ПС 330 кВ “Харківська” та “Залютине” у північному регіоні. Загальна вартість реалізації всіх складових проекту – 150 млн євро. Фінансування проводиться за кредитні кошти Німеччини, розпорядником коштів виступає Кредитна установа для відбудови (KfW). Здійснення проекту підвищить енергоефективність роботи мережі регіону при передачі електроенергії, а також надійність та якість енергопостачання східної частини України [22].

Кредитна установа для відбудови (KfW) – державний банк уряду ФРН, що є лідером серед банків країни у сприянні економічному розвитку Німеччини, Європи та світу. Сфера діяльності KfW: підтримка малого та середньо-

го бізнесу; загальні позики; будівництво та енергозбереження, охорона навколишнього середовища; фінансування соціальної інфраструктури (водопостачання, енергопостачання, освіта, охорона здоров'я тощо); експортне й проектне фінансування; розв'язання завдань суспільного значення; рефінансування. У рамках співпраці України з KfW на сьогодні успішно завершено реалізацію трьох проектів вартістю 217 млн євро, вибірка коштів за якими становить 100 %. Триває виконання трьох інвестиційних проектів обсягом 207,5 млн євро, з яких на 1 листопада 2020 р. використано 45,86 млн євро (22,1 %) [23].

За результатами міжнародних торгів реконструкцію ПС 750 кВ “Запорізька” здійснює ТОВ “Київська енергетична будівельна компанія”, а ПС 750 кВ “Дніпровська” – консорціум компаній Dalekovod JSC/General Electric Grid GmbH. Нову енергоефективну модель автотрансформатора у класі напруги 750 кВ спеціально для ПС НЕК “Укренерго” запропонували та наразі завершують виготовляти на Запорізькому трансформаторному заводі [22].

Світовий банк є другим, після МВФ, кредитором України. За роки співробітництва Банк затвердив для нашої держави 58 позик загальним обсягом 12,83 млрд дол. США, з яких отримано 9,6 млрд дол. США. Ресурси цієї організації використовуються для підтримки державного бюджету, здійснення інституційних і структурних реформ, підготовки та реалізації довгострокових інвестиційних проектів, котрі відповідають пріоритетним напрямам економічного розвитку України. З метою підтримки на шляху впровадження структурних реформ в економіці Світовим банком надано нашій країні Гарантію на підтримку державної політики у сфері економічного зростання та фінансово стійких послуг.

На 1 листопада 2020 р. на стадії реалізації перебували 10 інвестиційних проектів та один системний проект на суму 2793,04 млн дол. США, вибірка коштів позик за якими дорівнювала 1286,78 млн дол. США (46,07 % загальної суми позик) [24].

Світовий банк та українська влада реалізують Концепцію партнерства з Україною на 2017–2021 фінансові роки [25], яка має на меті надання підтримки в забезпеченні стійкого відновлення економіки на користь усього населення. Концепція партнерства орієнтована на підвищення ефективності функціонування ринків, створення умов, необхідних для забезпечення фінансової та фінансової стабільності, а також удосконалення надання послуг. Концепція партнерства, яка є спільною стратегією Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародної фінансової корпорації (МФК) та Багатостороннього агентства з гарантування інвестицій (БАГІ), – це результат розширених консультацій та обговорень з урядом України, бізнесом, науковцями та громадянським суспільством. Основна увага МФК зосереджена на поліпшенні конкурентоспроможності вітчизняного бізнесу шляхом забезпечення рівних умов та залучення додаткових приватних інвестицій для формування середовища, де процвітатимуть конкуренція, підприємництво та інновації. МФК поліпшуватиме бізнес-середовище України, корпоративне управління та залучатиме бізнес до інфраструктурних і енергетичних проектів. Зокрема, ці позиції представлено в Напрямі 2: “Зростання та конкурен-

тоспроможність”, де наголошено саме на покращанні урядування й прозорості, скороченні витрат і енергоспоживання, енергоефективності.

Спеціальна місія фахівців Світового банку вивчає ситуацію в енергетиці України з метою знаходження найоптимальніших механізмів підтримки галузі. Місія охоплює ключові системні питання:

- вирішення проблем відновлюваної енергетики в контексті нової законодавчої бази для реструктуризації “зеленого тарифу”;
- раціоналізація споживчих тарифів;
- комплексний план фінансового оздоровлення НЕК “Укренерго”;
- підтримка Світовим банком НЕК “Укренерго” в роботі над об’єднанням і синхронізацією з європейською енергосистемою;
- підтримка Світовим банком Оператора газотранспортної системи України в роботі над модернізацією його інфраструктури ГТС [26].

Співпраця України та МФО сприятиме також досягненню нею Цілей сталого розвитку (ЦСР), проголошених резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 25.09.2015 № 70/1, а саме: загального доступу до недорогого, надійного й сучасного енергопостачання, включно з відновлюваними джерелами енергії (ЦСР 7) [27].

Розроблення нової редакції Стратегії співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями до 2030 року (далі – Стратегія) нині є важливим і одним із першочергових завдань, що сприятиме узгодженню пріоритетних напрямів партнерства на середньострокову перспективу та акумулюванню ресурсів міжнародних партнерів, коштів державного та місцевих бюджетів, інших джерел для реалізації проектів розвитку в ключових галузях зі збереженням прийняттого рівня зовнішнього державного боргу та досягнення позитивних зрушень в економіці. Ефективна співпраця з МФО в енергетичному секторі є вигідною для України в контексті залучення та використання світового фінансово-кредитного потенціалу за зatoryжної економічної нестабільності й пандемії. МФО також залишаються одним із каталізаторів міжнародного фінансового співробітництва, розширюючи його завдяки залученню партнерів до співфінансування енергетичних проектів. Державна політика щодо розгортання такого співробітництва в енергетичному секторі має відповідати тенденціям у цій сфері. Під час розроблення нових стратегічних документів слід урахувати ключові аспекти реальної картини взаємної співпраці, забезпечити режим максимального сприяння для здійснення взаємовигідних заходів за участю міжнародних партнерів, з безперечним урахуванням і дотриманням національних інтересів.

Метою підготовки Стратегії є визначення стратегічних напрямів та пріоритетів співпраці України з МФО до 2030 р. Нова Стратегія може складатися з таких розділів: 1) Загальна частина; 2) Основні результати співробітництва з МФО та проблеми, що виникли на сучасному етапі; 3) Перспективи розвитку співпраці з МФО; 4) Напрями і завдання співробітництва з МФО; 5) Розвиток партнерства з МФО, забезпечення реалізації національних інтересів; 6) Державна політика у сфері підвищення ефективності співробітництва з МФО; 7) Очікувані результати реалізації Стратегії.

Прийняття Стратегії узгодить пріоритетні напрями партнерства на середньострокову перспективу й сприятиме акумулюванню ресурсів міжнародних партнерів, коштів державного та місцевих бюджетів, інших джерел для реалізації проектів розвитку в ключових галузях зі збереженням прийнятного рівня зовнішнього державного боргу і досягнення позитивних зрушень, зокрема в енергетичному секторі.

Окрім того, довгостроковому зростанню конкурентоспроможності економічних агентів сприятимуть бюджетна консолідація, відновлення стабільності фінансового сектору, подолання корупції, поліпшення умов для підприємницької діяльності, досягнення низького й стабільного рівня інфляції, оздоровлення банківської системи, посилення зовнішньої фінансової позиції, збільшення надходжень через розширення бази оподаткування, підвищення прозорості, прискорення приватизації та подібні чинники, які перебувають у центрі уваги зв'язків усіх гілок української влади з ЄБРР, Групою Світового банку та ін.

На підставі викладеного можна зробити такі висновки. Пріоритетні напрями розвитку України потребують удосконалення процесу формування й реалізації зовнішньої політики, адекватного аналізу партнерських відносин з іншими країнами й окреслення пріоритетних векторів співробітництва з надійними партнерами – як державами, так і МФО.

Важливими є вдосконалення або розроблення нормативно-правових актів у сфері забезпечення ефективної міжнародної фінансової співпраці України та з метою подальшого дослідження проблематики:

- укладання нової Стратегії співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями до 2030 року;
- підготовки нової редакції Концепції щодо підвищення ефективності впровадження спільних з МФО проектів Міністерства фінансів України та її прийняття;
- внесення до Програми діяльності Кабінету Міністрів України положень, які б відповідали структурним маякам, зазначеним у Меморандумі з МВФ;
- посилення проекту Стратегії Міністерства фінансів України на 2021–2023 роки “Самодостатність (Graduate from IMF)” у частині першого напрямку “Зважена фінансова та боргова політика. Покращення іміджу України серед міжнародних інвесторів” положеннями, що передбачають заходи щодо поліпшення співпраці з МФО. Редагування позиції у проекті щодо “створення Українського агентства з міжнародного розвитку” в частині внесення корективів, адже такий орган уже створено;
- розроблення скоординованої, виваженої Стратегії співробітництва України з ЄІБ на середньострокову перспективу, яка визначатиме пріоритети й операційні цілі, що сприятиме плановому, поступовому, ефективному розгортанню двосторонніх відносин із Банком;
- внесення коректив до проекту Закону “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо криміналізації затвердження без згоди Верховної Ради України рішень про одержання Україною позик

від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій” від 02.06.2020 № 3574;

- удосконалення Порядку підготовки, реалізації, проведення моніторингу та завершення реалізації проектів економічного і соціального розвитку України, що підтримуються міжнародними фінансовими організаціями, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.2016 № 70;
- розроблення науково-методичного підходу до оцінювання фінансової безпеки України в контексті залучення кредитно-фінансових ресурсів МФО;
- формування пропозицій щодо доктринальної моделі проекту Стратегії розвитку управління державними фінансами на середньострокову перспективу до 2025 року, котра має ґрунтуватися на цілісній інтегративній моделі системи принципів правової держави й галузевих правових засадах, одним із компонентів якої повинен стати вектор подальшого співробітництва з МФО. За кожним із окреслених напрямів варто визначити стратегічні цілі, на реалізацію яких спрямовуватимуться зусилля головного розпорядника фінансових ресурсів у країні, а також кількісні та якісні індикатори, котрі свідчитимуть про їх досягнення, що сприятиме формуванню Стратегії – 2025, яка становитиме підґрунтя для сталого й інклюзивного розвитку міжнародної співпраці та національної економіки загалом, покращання добробуту громадян України.

Під час розроблення нових стратегічних документів слід зважати на головні аспекти реальної картини співпраці з МФО, додержуючись національних інтересів у сфері підтримання відповідного рівня фінансової безпеки держави. Водночас варто об'єктивно оцінювати ситуацію, забезпечувати режим максимального сприяння для вжиття взаємовигідних заходів за участю партнерів. Доцільно й далі докладати зусиль із метою підвищення результативності спільних програм. Насамперед ідеться про укладання вітчизняних норм і правил та їх гармонізацію з європейськими (з урахуванням обраного вектора розвитку) задля ефективнішого уникнення ризиків й управління ними, моніторингу процесів підготовки, виконання й оцінювання результативності таких програм.

Список використаних джерел

1. Фінансова глобалізація і євроінтеграція / за ред. О. Г. Білоруса, Т. І. Єфименко ; ДННУ “Акад. фін. управління”. Київ, 201. 496 с .
2. Єфименко Т. І. Фіскальна та монетарна безпека національної економіки. Київ : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2016. 447 с.
3. Базиліук Я. Б. Пріоритетні напрями підвищення результативності співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями. *Фінанси України*. 2014. № 1. С. 54–66. URL: http://finukr.org.ua/?page_id=723&aid=680&lang=uk.
4. Колосова В. П. Інституціональні чинники та наслідки реформування міжнародних фінансових організацій. *Фінанси України*. 2015. № 10. С. 32–52. URL: http://finukr.org.ua/?page_id=723&aid=4247&lang=uk.
5. Миськів Г. В. Кредити міжнародних фінансових організацій в економіці України. *Фінансовий простір*. 2015. № 2. С. 48–53.

6. Терещенко Г. М., Капленко О. І., Северіна Х. І. Проблеми та перспективи залучення ресурсів міжнародних фінансових організацій. *Наукові праці НДФІ*. 2017. № 3. С. 111–119. URL: <https://doi.org/10.33763/npndfi2017.03.111>.
7. Чернишова М. І., Тульчинська С. О. Вплив міжнародних фінансових інституцій на розвиток енергетичного сектору України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 19. С. 38–41.
8. Решетнікова О. С. Кредити міжнародних фінансових організацій як одне з джерел фінансування енергоефективних інвестиційних проектів у сфері централізованого теплопостачання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: Сер.: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 13, ч. 2. С. 99–104.
9. Ukraine: Request for Stand-by Arrangement-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine / International Monetary Fund. European Dept. 2020. June 11. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2020/06/10/Ukraine-Request-for-Stand-by-Arrangement-Press-Release-Staff-Report-and-Statement-by-the-49501>.
10. Офіційний переклад Листа про наміри та Меморандуму про економічну і фінансову політику / Міжнародний валютний фонд. 2020. 6 черв. URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%83%D0%BC%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%83%20%D1%82%D0%B0%20%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D1%83%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D1%83%20%D0%9C%D0%92%D0%A4%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%2002_06_2020.pdf.
11. Про членство України в Європейському банку реконструкції та розвитку : указ Президента України від 14.07.1992 № 379/92. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/379/92>.
12. Європейський банк реконструкції та розвитку / Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/ebrr>.
13. Ukraine and the EBRD / EBRD. URL: <https://www.ebrd.com/ukraine.html>.
14. Стратегія діяльності в Україні 2018–2023 рр. : затв. Радою директорів ЄБРР. 2018. 3 жовт. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiMr4nS0JbkAhUBmYsKHcVvBd8QFjAAegQIABAC&url=https%3A%2F%2Fwww.ebrd.com%2Fcs%2FSatellite%3Fc%3DContent%26cid%3D1395275794672%26pagename%3DEBRD%252FContent%252FDownloadDocument&usg=AOvVaw3w9X-m8ZzOgHkiQRFVGCXD>.
15. Мінфін та ЄБРР допоможуть Укренерго з модернізацією електромереж / Міністерство фінансів України. 2019. 30 лип. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ministry_of_finance_and_ebrd_to_support_modernisation_of_ukraines_transmission_network-1741.
16. Вінокуров Я. ЄБРР планує інвестувати додаткові 200 млн євро у відновлювальну енергетику України. 2019. 29 верес. URL: <https://hromadske.ua/posts/yebrr-planuye-investuvati-dodatkovu-200-mln-yevro-u-vidnovlyvalnu-energetiku-ukrayini>.
17. ЄБРР і “Укренерго” розробляють проект energy storage потужністю 200 МВт. *Eco Town*. 2020. 4 черв. URL: <https://ecotown.com.ua/news/BRR-i-Ukrenergo-rozroblyayut-proekt-energy-storage-potuzhnistyu-200-MVt/>.
18. ЄБРР готовий дати кредит для “Укренерго”, щоб частково покрити дефіцит коштів компанії. *Finbalance*. 2020. 23 квіт. URL: <http://finbalance.com.ua/news/brr-hotoviy-dati-kredit-dlya-ukrenerho-shchob-chastkovo-pokriti-defitsit-koshtiv-kompani>.

19. Європейський інвестиційний банк / Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/eib>.

20. На енергомодернізацію садків, шкіл та лікарень в Україні планують залучити 300 млн. євро / Міністерство розвитку громад та територій України. 2020. 23 верес. URL: <https://www.minregion.gov.ua/press/news/na-energomodernizacziyu-sadkiv-shkil-ta-likaren-v-ukrayini-planuyut-zaluchyty-300-mln-yevro/>.

21. Парламент ратифікував угоду з Європейським інвестиційним банком щодо кредиту “Укренерго” / Міністерство фінансів України. 2020. 2 груд. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/parlament_ratifikuvav_ugodu_z_ievropeiskim_investitsiynim_bankom_shchodo_kreditu_ukrenergo-2576.

22. На підстанціях 750 кВ “Запорізька” та “Дніпровська” Укренерго встановить нові енергоефективні автотрансформатори / Укренерго. 2020. 8 жовт. URL: <https://ua.energy/zagalni-novyny/na-pidstantsiyah-750-kv-zaporizka-ta-dniprovsk-ukrenergo-vstanovit-novi-energoefektyvni-avtotransformatory/>.

23. Кредитна Установа для Відбудови (KfW) / Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/kreditna-ustanova-dlja-vidbudovi-kfw>.

24. Світовий банк / Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/svitovij-bank>.

25. Ukraine – Country partnership framework for the period FY17-21: Україна – Концепція партнерства з країною на 2017–2021 роки / Всемирный банк. 2017. URL: <https://documents.worldbank.org/ru/publication/documents-reports/documentdetail/501881501141799939/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0-%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%BF%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%BD%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0-%D0%B7-%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%BE%D1%8E-%D0%BD%D0%B0-2017-2021-%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%B8>.

26. В Україні розпочала роботу місія Світового банку з вивчення ситуації в енергетиці / Міністерство фінансів України. 2020. 16 лип. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/za-iniciativi-olgi-buslavet-v-ukrayini-rozpochala-robotu-misiya-svitovogo-banku-z-vivchennya-situaciyi-v-energetici>.

27. Ціль 7: Відновлювана енергія. Цілі сталого розвитку / UNDP. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals/goal-7-affordable-and-clean-energy.html>.

References

1. Bilorus, O. H., & Iefymenko, T. I. (Eds.). (2015). *Financial globalization and European integration*. Kyiv: SESE “The Academy of Financial Management” [in Ukrainian].
2. Iefymenko, T. (2016). *Fiscal and Monetary Security of National Economy*. Kyiv: SESE “The Academy of Financial Management” [in Ukrainian].
3. Bazylyuk, Ya. (2014). Priorities of increasing the effectiveness of Ukraine’s cooperation with international financial institutions. *Finance of Ukraine*, 1, 54–66. Retrieved from http://finukr.org.ua/?page_id=723&aid=680&lang=uk [in Ukrainian].
4. Kolosova, V. (2015). Institutional factors and consequences of reformation of international financial organizations. *Finance of Ukraine*, 2015. № 10. С. 32–52. Retrieved from http://finukr.org.ua/?page_id=723&aid=4247&lang=uk [in Ukrainian].
5. Myskiv, G. (2015). The Credits From International Financial Organizations In Ukraine Economy. *Financial Space*, 2, 48–53 [in Ukrainian].

6. Tereshchenko, H., Kaplenko, O., & Severina, K. (2017). Problems and prospects of attracting financial resources of mfs. *RFI Scientific Papers*, 3, 111–119. DOI: 10.33763/npndfi2017.03.111 [in Ukrainian].
7. Chernyshova, M., & Tulchynska, S. (2016). The influence of international financial institutes to development of the energy sector of Ukraine. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, 19, 38–41 [in Ukrainian].
8. Reshetnikova, O. S. (2017). Credits of international financial institutions as one of the sources of financing of energy efficiency investment projects in the sphere of centralised heat supply. *Uzhorod National University Herald. International Economic Relations and World Economy*, 13 (2), 99–104 [in Ukrainian].
9. International Monetary Fund. European Dept. (2020, June 11). *Ukraine: Request for Stand-by Arrangement-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine*. Retrieved from <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2020/06/10/Ukraine-Request-for-Stand-by-Arrangement-Press-Release-Staff-Report-and-Statement-by-the-49501>.
10. International Monetary Fund. European Dept. (2020, June 6). *Official translation of the Letter of Intent and the Memorandum of Economic and Financial Policy*. Retrieved from https://www.mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%83%D0%BC%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%83%20%D1%82%D0%B0%20%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D1%83%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D1%83%20%D0%9C%D0%92%D0%A4%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%2002_06_2020.pdf [in Ukrainian].
11. President of Ukraine. (1992). *On Ukraine's membership in the European Bank for Reconstruction and Development* (Decree No. 379/92, July 14). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/379/92> [in Ukrainian].
12. Ministry of Finance of Ukraine. (n. d.). *European Bank for Reconstruction and Development*. Retrieved from <https://mof.gov.ua/uk/ebrr> [in Ukrainian].
13. EBRD. (n. d.). *Ukraine and the EBRD*. Retrieved from <https://www.ebrd.com/ukraine.html>.
14. EBRD Board of Directors. (2018, October 3). *Strategy for Ukraine 2018–2023*. Retrieved from <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiMr4nSOJbkAhUBmYsKHcVvBd8QFjAAegQIABAC&url=https%3A%2F%2Fwww.ebrd.com%2Fcs%2FSatellite%3Fc%3DContent%26cid%3D1395275794672%26pagename%3DEBRD%252FContent%252FDownloadDocument&usg=AOvVaw3w9X-m8ZzOgHkiQRFVGCXD> [in Ukrainian].
15. Ministry of Finance of Ukraine. (2019, July 30). *The Ministry of Finance and the EBRD will assist Ukrenergo in modernizing the power grids*. Retrieved from https://mof.gov.ua/uk/news/ministry_of_finance_and_ebrd_to_support_modernisation_of_ukraines_transmission_network-1741 [in Ukrainian].
16. Vinokurov, Ya. (2019, September 29). *The EBRD plans to invest an additional 200 million euros in renewable energy in Ukraine*. Retrieved from <https://hromadske.ua/posts/yebrr-planuye-investuvati-dodatkovu-200-mln-yevro-u-vidnovlyuvalnu-energetiku-ukrayini> [in Ukrainian].
17. Eco Town. (2020, June 4). *The EBRD and Ukrenergo are developing a 200 MW energy storage project*. Retrieved from <https://ecotown.com.ua/news/BRR-i-Ukrenergo-rozroblyayut-proekt-energy-storage-potuzhnistyu-200-MVt/> [in Ukrainian].

18. Finbalance. (2020, April 23). *The EBRD is ready to provide a loan to Ukrenergo to partially cover the company's deficit*. Retrieved from <http://finbalance.com.ua/news/brr-hotoviy-dati-kredit-dlya-ukrenerho-shchob-chastkovo-pokriti-defitsit-koshtiv-kompani> [in Ukrainian].
19. Ministry of Finance of Ukraine. (n. d.). *European Investment Bank*. Retrieved from <https://mof.gov.ua/uk/eib> [in Ukrainian].
20. Ministry for Communities and Territories Development of Ukraine. (2020, September 23). *It is planned to attract 300 million euros for the energy modernization of kindergartens, schools and hospitals in Ukraine*. Retrieved from <https://www.minregion.gov.ua/press/news/na-energomodernizacziyu-sadkiv-shkil-ta-likaren-v-ukrayini-planuyut-zaluchty-300-mln-yevro/> [in Ukrainian].
21. Ministry of Finance of Ukraine. (2020, December 2). *Parliament ratifies agreement with European Investment Bank on Ukrenergo loan*. Retrieved from https://mof.gov.ua/uk/news/parlament_ratifikuvav_ugodu_z_ievropeiskim_investitsiim_bankom_shchodo_kreditu_ukrenergo-2576 [in Ukrainian].
22. Ukrenergo. (2020, October 8). *Ukrenergo to install new energy efficient auto-transformers at 750 kV substations Zaporizhzhya and Dniprovsk*. Retrieved from <https://ua.energy/zagalni-novyny/na-pidstantsiyah-750-kv-zaporizka-ta-dniprovsk-ukrenergo-vstanovyt-novi-energoefektyvni-avtotransformatory/> [in Ukrainian].
23. Ministry of Finance of Ukraine. (n. d.). *Reconstruction Credit Institution (KfW)*. Retrieved from <https://mof.gov.ua/uk/kreditna-ustanova-dlja-vidbudovi-kfw> [in Ukrainian].
24. Ministry of Finance of Ukraine. (n. d.). *World Bank*. Retrieved from <https://mof.gov.ua/uk/svitovij-bank> [in Ukrainian].
25. World Bank. (2017). *Ukraine – Country partnership framework for the period FY17-21: Ukraine – The concept of partnership with the country for 2017–2021*. Retrieved from <https://documents.vsemirnyjbank.org/ru/publication/documents-reports/documentdetail/501881501141799939/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0-%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%BF%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%BD%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0-%D0%B7-%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%BE%D1%8E-%D0%BD%D0%B0-2017-2021-%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%B8> [in Ukrainian].
26. Ministry of Finance of Ukraine. (2020, July 16). *The World Bank's energy study mission has begun in Ukraine*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/za-iniciativ-olgi-buslavet-v-ukrayini-rozpochala-robotu-misiya-svitovogo-banku-z-vivchennya-situaciyi-v-energetici> [in Ukrainian].
27. UNDP. (n. d.). *SDG 7 Affordable and Clean Energy. Sustainable Development Goals*. Retrieved from <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals/goal-7-affordable-and-clean-energy.html> [in Ukrainian].